

Heiligen, jij en ik ook?

Arjan Noordhoek

Jesaja 60:1-5,17-22 Het nieuwe Jeruzalem
Matteus 5:1-12 Toespraak van Jezus op de berg

INLEIDING

Allerheiligen is in de eerste plaats een roomse feestdag, maar ook voor Silo een mooie gelegenheid om na te denken over dat 'heilig zijn'. Moeten er eerst één of twee wonderen zijn gebeurd voordat iemand zalig of heilig kan worden verklaard? Of is er ook een andere manier om te kijken naar heiligheid en zaligheid?

We lezen vandaag Matteus 5 uit de beroemde bergrede van Jezus. Er zijn toespraken die je nooit vergeten kunt, zoals de inaugurele rede van Nelson Mandela en de I have a Dream toespraak van Martin Luther King.

De Bergrede is in NL vooral opnieuw in een actueel en politiek daglicht komen te staan door Willem Aantjes, afgelopen donderdag was zijn uitvaart in een van onze Utrechtse Buurkerken. De aandacht voor de 'zaligsprekingen' vandaag is ook een hommage aan hem, die ik persoonlijk mocht kennen. Een gedreven christelijke politicus, die wist te leven met een vermeende misstap, maar die ook wist te vergeven vanuit zijn geloof in genade en heilig mogen zijn in Christus.

OVERDENKING

Hoe lezen wij in onze tijd van leven de Bergrede? Jezus gaat de berg op, staat er. Niet zomaar een berg als preekstoel, zoals er wel ergens anders wordt gezegd 'in een bootje vanaf het water' om de mensen beter te kunnen toespreken. Nee, berg staat hier bij Matteus voor iets, wat zijn Joods hoorders onuitgesproken kenden. Vele vooral joodse christenen hebben onmiddellijk gedacht aan de berg Sinai waar Mozes vanaf kwam met zijn 10 leefregels. Woorden en geboden om van te leven, om recht voor God, die heeft bevrijd uit het slavenhuis, te kunnen staan. Jezus als de nieuwe Mozes, en de 10 zaligsprekingen als de 10 nieuwe wetten van het Koninkrijk van God. (Algert heeft ze zichtbaar onderscheiden van elkaar in onze gedrukte liturgie gezet!)

Ik was net 19 en ik was lid van de Baptisten Gemeente Den Haag, studeerde net een jaar aan het Baptisten Seminarium in Bosch en Duin. En de toenmalige dominee in Den Haag, hij heette Mart Cohen (een man met joodse achternaam en achtergrond), vroeg mij te preken in mijn thuisgemeente, want 'ik studeerde nu toch theologie'? Ik probeerde dat net als Jona een beetje af te houden, want ik voelde me veel te jong om naar het Ninevé van de kansel te gaan. Maar hij zei: doe het maar over de Bergrede met Jezus als de tweede Mozes, dan zit je altijd goed!

Het werd mijn eerste preek, ik zal het nooit vergeten. Maar er is meer te zeggen over de zaligsprekingen uit de Bergrede die wij hier vandaag lezen.

Want weer anderen zien in de 7 belangrijkste zinnen die beginnen met 'Zalig ben je, gelukkig ben je...' de 7 scheppingdagen, zoals 'in den beginne' werd gedaan door de Vader en nu herhaald op nieuwe wijze door de Zoon als herschepper. Niet voor niets kreeg Jezus de naam Heiland, Heliand, dat Oudnederlandse woord voor heelmaker. En ons woord 'heilige' heeft alles te maken met 'heil' en heel, zoals wij die woorden kennen.

Het meest waarschijnlijk is toch wel dat evangelieschrijver Matteus de berg Sion bedoelde en daarmee de stad Jerusalem, de hoogte waarop de Vredesstad gebouwd is, nee zal worden. Want we worden toegesproken in visioenen, in toekomsttaal. Zoals het wordt verwoord, zo ver is het nog lang niet.

Zalig ben je als je...zo stond het in de Satenvertaling, Gelukkig ben je, zo staat het in de NBV, waaruit zojuist werd gelezen. In de allernieuwste vertaling Bijbel in Gewone Taal staat het zelfs als 'Het échte geluk is voor mensen die...' en zover is het heel vaak duidelijk nog niet, er moet nog heel hard aan gewerkt worden.

Diegenen van ons die in de jaren '80 meezongen met de Groep Silo onder de inspirerende leiding van Jaap Boeschoten kennen dat lied nog wel wat we zongen in 'Het wordt al laat', de musical over het bijbelboek Openbaring: 'Hij maakt het af', we wisten toen ook al dat wij het niet konden waarmaken, al die oproepen van Jezus om heilig te leven, al die opdrachten om een echte volgeling van Hem te zijn. Hij maakt het af... , het gaat over de tijd die er soms is en vooral die nog moet komen. Door mensen 'met licht geladen die doen het goede dat moet gedaan, dat slag dat vraagt en vecht om Hem, dat Hem wil zien met eigen ogen' volgens Huub Oosterhuis. Mensen, die weten dat ze het niet zélf en niet alléén kunnen. De Bergrede is een toekomstvisie, een politiek en persoonlijk programma voor hen die Christus willen volgen.

Wie mag de berg van de Ene, de hoogte van de Barmhartige beklimmen? In de Joodse traditie werd psalm 24 ook gezongen bij de tempel, bij erediensen, als een bevestiging wat het geloven in de Ene, de Eeuwige betekent. Wil een mens dichter bij zijn Schepper komen, dan is er volgens deze psalm wel iets nodig: reine handen en een zuiver hart.

Onze handen: dat wat wij doen; ons hart: hoe we van binnen voelen en denken. Is dat met elkaar in overeenstemming, en op het goede gericht? Zijn wij zuiver en rein? Als we het goede doen, dragen we de zegen mee van de Ene, de God van onze bevrijding.

Kunnen wij de Ene naderen, of hebben we zijn bevrijding nodig, om weer zuiver in het leven te staan? Je zou het onze levensweg kunnen noemen om steeds weer naar onszelf te kijken, hoe zuiver we zijn, en zo bij te leren, telkens weer. En zo de God van onze bevrijding te naderen, en telkens weer met licht geladen worden en licht en liefde uitstralen. Dat is het goede doen, en zegen meedragen.

Want het gaat Jezus net als Mozes om het Beloofde Land, om het Koninkrijk van zijn Vader. Jezus weet dat die weg via Jerusalem zal gaan. Hij is er op weg naar toe, het is zijn opgang naar Sion, zoals dat in Psalm 24 wordt gezongen.

Want daar gaat het over mensen die mogen staan in de heilige stad, die God willen zien met eigen ogen. Niet omdat ze wonderen kunnen doen en daarom heilig kunnen worden verklaard. Maar omdat ze doen wat gedaan moet worden. Ook als dat lijden, dood en verdrukking met zich meebrengt. Mensen die recht doen aan hun naasten, (vers 4), die zorg hebben voor weduwen,

wezen en vluchtelingen, die troosten en voeden, het is allemaal al gegeven in de tekst van de psalm en het rijmt en klinkt door in het visioen van de zaligsprekingen: wat een geluk als je lijdt, als je inlevert, als het je persoonlijk raakt, omdat je bij Hem hoort!

Zo komt ook het visioen van Jesaja helemaal op zijn plaats terecht. Want Jerusalem zal herbouwd worden, er komt een einde aan de ballingschap, aan je zoeken naar asyl en je vluchten naar vreemde streken. Er komt een eind aan het onrecht in de wereld, koningen komen naar die heilige stad, vreemdelingen zullen de poorten herbouwen, de poorten zullen open staan voor altijd. Het is een bekend adventslied dat we ook hier in Silo weer zullen gaan zingen: 'Heft op, uw hoofden, poorten wijd, wie is het die hier binnenrijdt, de koning vol van majesteit...' Lied voor de Heelmaker, de Messias die op een ezel de stad binnenrijdt om te worden veroordeeld door mensen. Lied voor het Christuskind, waarmee de Eeuwige zijn missie van helen is begonnen .

Heil brengen, heilige zijn en heelmaken is niet afhankelijk van een wonder, heiligheid heeft te maken met de verhalen van deze dag goed te verstaan.

Wij kunnen zelf heiligen zijn, door de mens te helen die naast ons zit of staat, of die onze gastvrijheid nodig heeft. Maar ook door de aarde, de schepping te helen en er zorgvuldig mee om te gaan. Zulke heiligen hebben geen mirakels nodig.

Wanneer hun handelen helend mag zijn voor anderen, dan wordt er elke dag onder ons wonderen gedaan. Als wij die mensen zijn, dan zijn jij en ik ook heiligen.